

Pres. P.W. Botha en pres. Joaquim Chissano dié week in Mosambiek afgeneem.

'n Bres geslaan in die vyandige fasade teen SA

Rapport 18/9/88 p. 30

DIE Staatspresident, mnr. P.W. Botha, kon vandeesweek met sy eerste amptelike Afrika-reis dalk die eerste bres geslaan het in die vyandige fasade van Suider-Afrikaanse leiers jeens die RSA.

En daar is sterk aanduidings dat daardie fasade verder deuring kan word.

Harde diplomatieke werk agter die skerms en voortdurende heen- en weer-togte op hoë vlak het die reis na Mosambiek en Malawi voorafgegaan.

Die spanning het Maandag, die eerste dag, op 'n snikhete Songo – dit lê sowat vyf kilometer van die Cahora Bassa-dam af – hoog geloop met die besef dat die finale sukses van die inisiatief afhang van die eerste private ontmoeting tussen pres. Botha en pres. Joaquim Chissano van Mosambiek.

In die uurlange gesprek onder vier oë het die twee staatshoofde mekaar gevind en ingenome blyke gegee van 'n nuwe pragmatiese benadering.

Met 'n verwysing na homself en ander leiers van die sogenaamde Frontstate het pres. Chissano dit so opgesom:

“Ons soek al lank na die moontlikhede van détente met die Suid-Afrikaanse regering. In die verlede was daar probleme. Maar ons hou nooit op om détente na te streef nie. Die prosés duur voort en vandag is daar meer vertroue aan albei kante.”

Op die agtergrond was 'n kontingent veiligheidsmense van albei kante. Onder die groep van Mosambiek het die kentekens van 'n aantal Zimbabwiese soldate skerp uitgestaan.

En digby die mynvelde wat die Cahora Bassa-dam verskans, lê 'n

PIET MARAIS, politieke beriggewer, wat pres. P.W. Botha se besoek aan Mosambiek en Malawi meegemaak het, wei in hierdie artikel uit oor die verloop van die samesprekinge en die implikasies daarvan – onder meer dat 'n eerste bres geslaan is en dat meer in dié trant kan volg.

gebied waar die rebellebeweging Renamo al heel bedrywig was.

Dit was ook hierdie rebellebeweging, en sy vermeende steun uit Suid-Afrika, wat lank een van die neteligste kwessies tussen die RSA en Mosambiek was – ook in die dae dat voorbereidings getref is vir die samesprekinge.

Vermoedens vooraf dat 'n plan gevind is om dié stekelrige saak te omseil, is deur die houding van die twee staatsleiers bevestig. Die eerste vraag op 'n perskonferensie ná die samesprekinge het juis hierom gegaan.

Pres. Chissano het gesê daar is 'n manier gevind om die probleem op te los. “Maar hoe dit gedoen gaan word, is ons saak.”

Pres. Botha het op sy beurt gesê hy aanvaar pres. Chissano se vroeëre waarborg van 'n aanbod van amnestie aan Renamo. Hy meen daardie beweging kan terugkeer om aan onderhandelinge deel te neem.

Die Staatspresident het ook bevestig hy het gesê dat die kragdrade wat Mosambiek en Suid-Afrika verbind, die toekomstige verteenwoordig. “Niemand wat die belange van Suider-Afrika vooropstel, sal dit ontwrig nie.”

Die gesprek tussen die twee leiers het, in skerp teenstelling met die Renamo-kwessie, 'n welkome

praktiese en ekonomiese rigting ingeslaan.

Die verbetering van die Maputo-hawe, die pad- en spoorverbinding, die kragtoevoer van Cahora Bassa, arbeidsbetrekkinge en selfs vrae oor die eiendom van Suid-Afrikaners het die voorrang gekry.

Daar was 'n duidelike ingenomenheid ná die gesprekke, en in een stadium het pres. Chissano die Staatspresident se hand gevat en daarop geklop. 'n Nuwe vriendskap het ontstaan.

Hierdie gees het 'n ou vriend, pres. Kamuzu Banda van Malawi, op die volgende been van die reis tevrede laat glimlag.

In een stadium het hy aan pres. Botha gesê: “Ons is nie soos hiënas wat in die nag kom vleis soek nie. Ons kom – die dag – openlik.”

Dit was 'n verwysing na klandestiene besoeke aan pres. Botha deur Afrika-leiers wat soms luidkeels teen Suid-Afrika te velde trek.

Die nuwe gees van openlikheid wat pres. Chissano weerspieël het, het pres. Banda gesterk in sy houding jeens Suid-Afrika – daardie openlike bande met dié land wat hom die misnoeë van ander Afrika-leiers op die hals gehaal het.

In 'n ontspanne oomblik tydens 'n bootvaart op die Malawi-meer kort voor die einde van die besoek, het

pres. Botha in 'n onderhoud bevestig dat 'n stuk of ses Afrika-leiers hom reeds in Suid-Afrika kom spreek het. Hy het ook bevestig dat “albei dae van samesprekinge 'n groot sukses was”.

In diplomatieke kringe is daarna gesê die sukses is 'n nuwe begin, en daar kan nou verdere Afrika-inisiatiewe verwag word. Die eerste hiervan sal waarskynlik 'n besoek deur pres. Chissano aan Suid-Afrika wees.

Daar kan tereg gevra word waarom juis nou. Verskeie faktore ter sake. Enersyds is daar 'n veranderende houding onder Afrika-leiers, 'n besef van ekonomiese werklikhede wat nie deur die loop van die geweer opgelos gaan word nie. Daarby begin die omvang van die veranderinge in Suid-Afrika nou te die Afrika-leiers deuring.

Dit het pres. Chissano laat blyk toe hy sê hy aanvaar dat belangrike veranderinge in Suid-Afrika teweeggebring is.

Hy het die indruk gewek dat hy namens die ander Afrika-leiers praat, en gesê hy aanvaar die binnelandse situasie in Suid-Afrika is tot hoogte 'n klip in die pad van vrye kontak tussen die lande van Suider-Afrika. “Maar ons verstaan ook dat die oorsake hiervoor oorbrug kan word. Ons moet ons deel bydra om die veranderinge te versnel.”

'n Veranderende Suid-Afrika en 'n veranderende Afrika-houding het pres. Botha die geleentheid gegee om nog 'n paar treë op die die Afrika-pad te gee. Daarmee saam word die beeld bevorder dat Suid-Afrika deel van die oplossing, eerder as die probleem, van Suider-Afrika is.